

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

Zpráva o ověření programu v praxi
závěrečná

I.

Příjemce	Moravian Science Centre Brno – příspěvková organizace
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008290
Název projektu	VIDA! školám – propojení formálního a neformálního vzdělávání
Název vytvořeného programu	Škola v přírodě 2.0
Pořadové číslo zprávy o realizaci	3

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen¹
Jedovnice, okres Blansko, Kemp Olšovec	15.10. – 19.10. 2018	21 žáků 5. roč. ZŠ Kotlářská, Brno
Jedovnice, okres Blansko, Kemp Olšovec	1.4. – 5.4. 2019	22 žáků 5. roč. ZŠ Kotlářská, Brno

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu

¹ Uvedte stručně charakteristiku a velikost skupiny (např. 25 žáků 7. ročníku ZŠ apod.) a název organizace.

a) Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

Prvního ověření programu se účastnilo 21 žáků pátého ročníku Základní školy Kotlářská, Brno.

Druhého ověření se účastnilo 22 žáků pátého ročníku Základní školy Kotlářská, Brno.

Program při obou ověřeních běžně probíhal každý den mezi 7:30 – 21 hod (kromě příjezdového a odjezdového dne). V tomto časovém rozpětí jednoho dne byly běžně realizován ranní rozcvičkový program, dva dopolední programové bloky, dva odpolední programové bloky a jeden programový blok večerní. Do harmonogramu dne byly zařazeny průběžné kratší přestávky na občerstvení a toaletu, dvě velké přestávky na jídlo (oběd, večeře) a jeden hodinový volnočasový blok (většinou před obědem). Na realizaci/ uvádění programu se při obou ověřeních podílel garant programu, lektor, pedagog z formálního vzdělávání a dva realizátoři. Každý programový blok měl předem stanoveného jednoho či více realizátorů, kteří blok uváděli a alespoň jednoho jednotlivce, který blok evaluoval. Průběh obou ověření byl podrobně zaznamenáván i pomocí fotoaparátu.

b) Jaký byl zájem cílové skupiny?

Obě ověřovací skupiny od počátku programu projevovaly zřetelný zájem o téma. Účastníci už během prvního večera přijali příběhovou linii programu za vlastní a se zaujetím se zamýšleli nad tématem vody a jejím významu pro člověka a celou společnost.

Tento zájem prokazatelně přetrvával u první ověřovací skupiny i v následujících dnech a dle všech ukazatelů postupně vzrůstal až do posledního dne programu.

U druhé ověřovací skupiny zájem o probíraná témata průběžně kolísal v závislosti na celkovém pojetí jednotlivých programových bloků, přičemž zájem o aktivity realizované uvnitř doprovázené prezentací a pokusy byl znatelně nižší, než zájem o venkovní a akční bloky.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Účastníci prvního ověření reagovali velmi pozitivně jak na program, tak na prostředí ve kterém se odehrával (velmi pozitivně bylo hodnoceno i ubytování a poskytnutá strava). V denících, které si žáci během celého programu vedli, se často objevovali zmínky jako „nejlepší škola v přírodě“, „super program“ atd.

Účastníci druhého ověření byli poněkud kritičtější jak v hodnocení samotného programu, tak v hodnocení ubytování (ubytování druhé ověřovací skupiny bylo odlišné a mělo nižší standart, než ubytování u první ověř. skupiny). Program byl sice účastníky vesměs hodnocen spíše pozitivně, ale zaujetí účastníků pro jednotlivá témata bylo znatelně menší než u první ověřovací skupiny. Za menším zaujetím pravděpodobně stála jednak složitá skupinová dynamika ve třídě a také poměrně vysoká úroveň již osvojených znalostí účastníků (menší procento informací tak pro ně bylo pro žáky nové a fascinující).

2. Výsledky ověření

a) Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

Zjištění z prvního ověření:

- Poměrně velká část programových bloků probíhá uvnitř ve výukových místnostech a účastníci mají menší prostor pro pohybové využití.
- Výukové místnosti mají špatnou akustiku (zvuky se nepříjemně rozléhají a tříští).
- Nebyl dostatek času na realizaci všech naplánovaných programových bloků v celém rozsahu (časová dotace na některé bloky byla podhodnocená).
- Cíle některých programových bloků jsou málo konkrétní / nejsou jasně stanoveny. U některých bloků jsou jasně stanoveny, ale nepovedlo se je dostatečně naplnit.
- Několik programových bloků vyžaduje lepší materiálovou i metodickou přípravu.
- Ranní rozcvičky byly u dětí neoblíbené a nepodařilo se je připravit a realizovat formou, která by pro děti byla poutavá.
- Realizátoři programu neměli dostatek času a prostoru na navázání bližších/ osobních vztahů s dětmi, což bylo líto jak dětem, tak realizátorům samotným.
- Nedařilo se pravidelně a srozumitelně sledovat změny počasí, které zaznamenala instalovaná profesionální meteostanice.
- Herní mechanika a příběhové zasazení do tématu bylo celkově hodnoceno jako funkční – faktické informace na herní tabuli s plánkem obce jsou ale pro cílovou věkovou skupinu částečně nesrozumitelné.

Zjištění z druhého ověření:

- První dva dny programu jsou příliš „přetíženy“ aktivitami stejného nebo podobného ražení (výukové bloky s podporou prezentací v Powerpointu doplněné o pokusy).
- Program je celkově hodně plný a účastníci nemají dostatek volného času, který by nebyl svázán organizovanou činností (téměř všichni účastníci obou uvedených se shodli, že by uvítali více volného času).
- Téměř všechny zážitkové a akční aktivity, které probíhaly venku, účastníci hodnotili velmi pozitivně; tyto aktivity přitom měly i prokazatelný dopad na účastníky především v rovině znalostí (např. aktivity Na návštěvě u Protejkalů, celodenní výlet, soutěž o nejlepší Čovkočaj, konstrukce Vodomlýnkostroje).
- Rozřazení účastníků do stálých týmů je potřeba více vyrovnávat i aktivitami, při kterých budou účastníci rozdělení losem nebo se budou moci do týmů rozdělit sami (většina účastníků po druhém ověření uvedla, že jim vadilo být stále ve stejném týmu).
- Program je do značné míry stále oddělen od lokality, ve které se odehrává – větší programové zaměření na místa v okolí ubytovacího areálu (Jedovnice, rybník, les za kempem, pískovcový lom) by umožnilo téma švp přenést více do reality.

b) Návrhy řešení zjištěných problémů:

Návrhy řešení problémů zjištěných při prvním uvedení:

- Vybrané programové bloky přepracovat tak, aby mohly probíhat venku a bylo v nich zahrnuto více pohybových aktivit.
- Pronajmout jinou místnost s lepší akustikou pro realizaci výukových programů.
- Zredukovat celkový počet programových bloků a na základě zkušenosti z prvního ověření přehodnotit časové dotace na jednotlivé programy.
- U všech programových bloků zrevidovat / přepracovat cíle a jednotlivé aktivity přepracovat tak, aby více směřovali k stanoveným cílům.
- U některých bloků podrobněji doplnit karty aktivit a nahradit materiál, který se neosvědčil.

- Připravit zcela nový koncept budíčku/ ranních rozcviček tak, aby lépe tematicky zapadal do příběhu školy v přírodě a motivoval účastníky k pohybovým aktivitám, které budou zábavné.
- Zaměřit se na časy, ve kterých účastníci mají volno a mohou navazovat vztahy s realizátory (např. polední klid, oběd, večeře atd.).
- Připravit podpůrné materiály, které pro účastníky usnadní odečítání dat z meteostanice a budou je motivovat k pravidelné kontrole naměřených dat.
- Forma prezentace faktických informací z herní tabule s plánkem obce bude pozměněna (procenta nahrazena koláčovým grafem, atd.)

Návrhy řešení problémů zjištěných při druhém uvedení:

- Zaměřit se na první dva dny programu – revidovat již navržené aktivity a dát větší prostor akčním venkovním aktivitám, které souvisí např. s rybníkem v Jedovnicích.
- Zvýšit množství volného času v harmonogramu na dvojnásobek (např. 1 hod. před obědem a 1 hod. před večeří) – do tohoto volného času nelze započítávat odpolední klid, který účastníci nemohou trávit aktivně (např. sportem) a využívají ho k psaní dopisů a deníků.
- Celkově zredukovat počet aktivit, které budou zařazeny do harmonogramu (tak, aby vznikl větší prostor pro volný čas a nově zařazené aktivity).
- Vytipovat aktivity, při kterých budou účastníci rozděleni jinak než do stálých soutěžních týmů.
- Aktivitu „Povodňové coby, kdyby“ přesunout do lesa za kempem; vytvořit aktivitu odehrávající se přímo v Jedovnicích (např. zjišťování informací od obyvatel), vytvořit aktivitu zaměřenou na rybník.

c) Bude/byl vytvořený program upraven?

Program byl na základě poznatků z prvního ověření částečně upraven v období leden – březen 2019. Byly provedeny následující změny:

- Programový blok „Moje vysněná budoucnost“ – výkladová část byla doplněna o prezentaci.
- Programové bloky „Počasí“ a „Výroba meteostanice“ byly sloučeny z velké části obměněny a přepracovány
- Programový blok „Voda na Zemi“ byl pozměněn hlavně po materiální stránce
- Programový blok „Voda v rostlinách“ byl přepracován tak, aby se teoretické poznatky více provázaly s pokusy; byla vytvořena akční venkovní hra „Fotosyntéza“ a nová prezentace.
- Programový blok „Voda jako zdroj energie“ byl sloučen s navazující aktivitou „Vodomlýnkostroje“ – větší důraz je kladen na samotnou konstrukci drah pro vodu, nikoliv na teorii (fungování vodních elektráren).
- Teoretické informace z bloku „Znečištění a recyklace vody“ byly zapracovány do aktivity „Nejlepší čovko-čaj“.
- Byl vypracován Koncept ranních budíčků a rozcviček.
- Blok „Přírodní katastrofy“ byl zaměřen na hurikány a bouře; byla vytvořena pohybová kooperační hra zaměřená na tvorbu bouřkového mraku „Cumulonimbus“.
- Na herní tabuli (mapa Vodoběh) byly procentuální a číselné údaje doplněny o koláčové a sloupkové grafy.

Na základě poznatků z druhého ověření byly provedeny následující změny:

- Byl vyřazen programový blok „Voda v rostlinách“ včetně venkovní hry „Fotosyntéza“ – tyto aktivity byly vyřazeny z důvodu tematické nesourodosti s ostatními bloky, se kterými dostatečně nekorespondovaly.

- Blok „Přírodní katastrofy“ byl omezen pouze na realizaci pohybové kooperační hry „Cumulonimbus“. Byla vypuštěna výkladová část, která se odehrávala v učebně a výklad byl začleněn do vysvětlování a průběhu kooperační hry.
- Ve vzorovém programovém itineráři bylo pro účastníky vyhrazeno více volného času ve venkovních prostorách a pro některé aktivity byly vytvořeny variace, které umožňují akčnější venkovní uvedení.
- Vzhledem k nutnosti ukončit vývojovou fázi programu nebyly další poznatky z druhého ověření zpracovány (např. větší programové zaměření na místa v okolí ubytovacího areálu nebylo dále zpracováno stejně jako celková úprava aktivit v prvních dvou dnech programu s větším akcentem na akčnost a venkovní aktivity).

d) *Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?*

Program již nebude dále upravován.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření²

a) *Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?*

Účastníci obou ověření hodnotili program několika různými formami:

- Účastníci si po celou dobu trvání školy v přírodě vedli deníky, ve kterých shrnovali a reflektovali program a průběh celé akce.
- Do některých večerních programů byl zařazen tzv. „komunitní kruh“ (celkem 2-3x), během kterého dostal každý účastník prostor k vyjádření jeho subjektivního pohledu na aktivity a průběh akce.
- Během posledního dne byly do programu zařazeny zpětnovazební aktivity „nafouklé emoce“ a „průzkum veřejného mínění“. V první zmíněné aktivitě se účastníci mohli vyjádřit k emocím, které u jednotlivých programových bloků zažívali. Ve druhé ze zpětnovazebních aktivit měli účastníci prostor vyjádřit svůj názor na některé organizační záležitosti akce (rozcvičky, volný čas, čas s vidátory) a také zde byli tázáni na některé programové záležitosti (např. které části programu jim připadly nejtěžší na pochopení, nebo které otázky spojené s tématem vody by je zajímaly a v programu jim nebyly odpovězeny).
- S měsíčním časovým odstupem bylo ve třídě provedeno několik dalších aktivit, které měly za úkol sledovat dlouhodobý dopad na účastníky jak v rovině zážitků, tak v rovině znalostí, postojů a dovedností. U druhé ověřovací skupiny byl proveden test znalostí před školou v přírodě. Stejný test pak byl proveden u skupiny měsíc po škole v přírodě – při porovnání výsledků lze odhadovat dopad programu na znalosti žáků.

Z výše uvedených forem hodnocení vyplývá, že účastníci prvního ověření hodnotili program jako celek velmi pozitivně. Největší přidanou hodnotou programu jsou podle žáků programové bloky s pokusy a fakt, že se celý program odehrává mimo školní prostředí s „vidátory“, se kterými lze budovat nový „kamarádský“ vztah.

Účastníci druhého ověření ocenili hlavně druhou část školy v přírodě, která byla převážně akční a odehrávala se mimo učebnu. Programové bloky s pokusy, které se odehrávaly v učebně, u druhé ověřovací skupiny neměly takový úspěch (kromě programového bloku „Jako led“, který byl hodnocen

² Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

velmi pozitivně, protože obsahoval pokusy se suchým ledem). Písemný test u této skupiny také potvrdil, že právě akčnější outdoorové aktivity měly i znatelnější dopad na znalosti žáků než aktivity, které se odehrávaly v učebně.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Při prvním ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Příběhová linie programu (obec Vodoběhy a její příběh) a s ní spojené pravidelné večerní aktivity (setkání se starostkou, investoři)
- Všechny programové bloky s pokusy (Voda jako prvek, Voda v rostlinách, Jako led)
- Půldenní výlet do okolí
- Konstrukční aktivita „Vodomlýnkostroje“
- Stanovišťové hry „Koloběh vody“ a „Nejlepší čovko-čaj“
- Situačně-zážitková hra „Na návštěvě u Protejkalových.“
- Noční hra/ stezka odvahy
- Společenský večer s diskotékou

Při druhém ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Příběhová linie programu (obec Vodoběhy a její příběh) a s ní spojené pravidelné večerní aktivity (setkání se starostkou, investoři)
- Programový blok „Počasí + výroba meteostanice“
- Krátká doplňková pohybová hra „Vodo-hoňka“
- Konstrukce „Vodomlýnkostrojů“
- Výukový blok s pokusy „Jako led“
- Programový blok „Přírodní katastrofy“ s pohybovou kooperační hrou „Cumulonimbus“
- Stanovišťové hry „Koloběh vody“ a „Nejlepší čovko-čaj“
- Situačně-zážitková hra „Na návštěvě u Protejkalových.“
- Noční hra/ stezka odvahy
- Společenský večer s diskotékou

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

Věcný obsah programu byly účastníci obou ověření schopni hodnotit jen v omezené míře. Tato oblast byla hodnocena spíše pedagogem, garantem, lektory a realizátory, kteří považují věcný obsah programu za dostačující. Do budoucna lze věcnou hloubku obsahu podpořit větším navázáním programu na lokalitu konání ŠVP.

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Tato oblast byla opět hodnocena především spíše pedagogem, garantem, lektorem a realizátory. Kromě dílčích organizačních a materiálních nedostatků u některých aktivit je tato oblast celkově hodnocena jako dostačující.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

Z pohledu účastníků byli realizátoři a jejich výkon hodnocen pozitivně při obou ověřeních. U první ověřovací skupiny bylo patrnější navázání osobnějšího a důvěrného vztahu mezi realizátory a účastníky. U druhé ověřovací skupiny byl navázaný vztah více formální.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

Výhrady a připomínky první ověřovací skupiny byly jen minimální a týkaly se zejména harmonogramu dne (budíček, odpolední klid, večerka).

Druhá ověřovací skupina si poměrně často stěžovala na „neférovost“ pravidel u jednotlivých her, jejich hodnocení a dalších aspektů týkajících se programu. V menší míře byl znatelný požadavek na větší podíl akčnějších venkovních aktivit nebo více volného času.

g) Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?

Při prvním ověření se opakovaly pouze výhrady k budíčku a ranní rozcvičce – stávající rozcvičku považovali účastníci často za otravnou/ nudnou část programu.

Druhá ověřovací skupina měla častěji problém s údajnou „neférovostí“ pravidel a výsledků her.

h) Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

Koncept ranních rozcviček byl po prvním ověření zcela přepracován tak, aby účastníky více motivoval a skládal se z několika různých/ zábavných aktivit. Při druhém ověření se sice rozcvičky ani tak nestaly „nejoblíbenější“ aktivitou, ale byly u většího počtu účastníků hodnoceny pozitivně jako „zábavné“.

Důraz na férová pravidla a hodnocení bude ze strany tvůrců programu více podpořen jen u několika dílčích aktivit (Investoři, Vodomlýnkostroje, Protejkalovi). Není však možné dosáhnout zcela férových podmínek u všech aktivit – absolutní férovost by ani neměla být cílem programu/ lektorů. Tento problém byl specifický pro druhou ověřovací skupinu a objeví-li se u některých dalších skupin, lze ho řešit především správným pedagogickým přístupem lektorů (zvat účastníky k společnému řešení vzniklých problémů a konfliktů, více o problematice diskutovat s účastníky a akcentovat ji při jednotlivých aktivitách). Významnější zásahy do skladby programu v tomto směru (např. vytvoření nového programového bloku nebo aktivity zaměřující se specificky na problematiku fairplay a pravidel) nemá smysl, protože se tato problematika nemusí objevit u dalších skupin účastníků.

i) Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?

Realizátoři programu v průběhu prvního ověření poskytovali podrobnou zpětnou vazbu na jednotlivé programové bloky. Celkově byl program realizátory hodnocen pozitivně – výhrady se týkaly především některých detailnějších nesrovnalostí v dílčích aktivitách.

j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?

Realizátoři se podíleli na navrhování úprav, které jsou uvedeny v odpovědi na otázku 2b) a 2d).

k) Budou tyto návrhy realizátorů zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

Ano, tyto návrhy budou zpracovány – konkrétní změny jsou specifikovány v odpovědi na otázku 2d).

- l) *Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zpracovány do další/finální verze programu:*

Viz 2c).

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Ondřej Medek, Bc.	30. 9. 2019, Brno	

